

Müstəqil Azərbaycanın qurucusu

Şahin Mustafayev,

Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyat naziri

Zamanın fəvqündə duran dahi şəxsiyyətlər ictimai-siyasi fəaliyyəti və əməlləri ilə tarix yaradır, xalqını, cəmiyyətini qüdrətləndirməklə, ona işıqlı yol göstərməklə təkcə yaşadığı dövrün deyil, özündən sonrakı tarixin də müəllifi olurlar.

Müasir dövlətçiliyimizin memarı Heydər Əliyev məhz belə şəxsiyyətdir. Heydər Əliyev dühası sayəsində müasir dövrdə Azərbaycan milli dövlətçiliyi real məzmun və mənə kəsb etmiş, dövlət suverenliyimiz sarsılmaz və dönməz gerçəkliyə çevrilmişdir. Uzaqgörənliyi, müdrikliyi, güclü fəhmi, yüksək təşkilatçılıq və idarəçilik qabiliyyəti, ən başlıcası isə, ümumxalq sevgisi ilə əbədiyaşarlıq qazanmış Heydər Əliyev tarixi proseslərə həlledici təsirə malik qüdrətli şəxsiyyət, milli liderdir.

Xilaskarlıq və quruculuq missiyası

1993-cü ildə Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı bir əsrdə ikinci dəfə milli dövlətçiliyi dağılmaq təhlükəsinə məruz qalan Azərbaycan xalqını siyasi uçurumdan, deqradasiyadan və sosial-iqtisadi təlatümlərdən xilas etdi. Ötən əsrin sonunda ulu öndərin siyasi uzaqgörənliyi, yorulmaz fədakarlığı və əzmkarlığı Azərbaycanda hökm sürən hərc-mərcliyə, tənəzzülə, vətəndaş qarşıdurmasına son qoydu.

Heydər Əliyevin siyasi liderlik keyfiyyətləri, fenomenal şəxsiyyəti, dünyada güclü nüfuzu və strateq məharəti ilə Azərbaycan uğrunda gedən ən kəskin geosiyasi mübarizə və ziddiyyətləri, onların ölkəmizə mənfi təsirlərini tam neytrallaşdırmağa və mübarizədən qalib çıxmağa müvəffəq oldu. Bununla da dövlətçiliyimizin xilaskarının - Heydər Əliyevin dühası sayəsində Azərbaycan uğurlu dövlət modelini formalaşdırdı, gələcək mövcudluğunu və yüksəlişini təmin etdi. Ulu öndərin hakimiyyətə qayıdışı ilə tərəqqi yoluna qədəm qoyan Azərbaycanın suverenliyi, milli mənafeyə əsaslanan inkişafı əbədi, dönməz xarakter aldı, davamlı iqtisadi inkişaf üçün möhkəm təməl yaradıldı, xalqın milli-mənəvi və özünüdərək ruhu, vətəndaşlıq və azərbaycançılıq məfkurəsi yüksəldi. Heydər Əliyevin hakimiyyətinin ikinci dövründə Azərbaycanda ümumbəşəri dəyərlərə söykənən demokratik, hüquqi, dünyəvi və müasir dövlətin ideoloji əsasları və strateji inkişaf istiqamətləri formalaşdırıldı.

Ulu öndərin fədakar və yorulmaz fəaliyyəti sayəsində müstəqil və milli maraqlara əsaslanan siyasət yürüdən ölkəmiz dünya birliyində mövqeyini gücləndirdi və Cənubi Qafqazın liderinə, regionun sabit inkişaf edən nüfuzlu dövlətinə, dünyada etibarlı tərəfdaşa çevrildi. Ümummilli liderin şah əsəri olan müstəqil Azərbaycan dünya güclərinin hesablaşdığı, regionda gerçəkləşdirilən transmilli layihələrin təşəbbüskarı və fəal iştirakçısı olan dövlət kimi bütün dünyanın diqqətini cəlb etməyə başladı. Ulu öndərin çoxsaylı xarici səfərləri, ikitərəfli və beynəlxalq səviyyədə imzalanmış mühüm saziş və sənədlər, uğurlu neft diplomatiyası, beynəlxalq və regional təşkilatlarla aparılan gərgin iş ölkəmizin inkişafının sürətləndirilməsinə mühüm töhfəsini verdi.

Milli iqtisadiyyatın inkişaf təməli

Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ilə ölkədə bərqərar olmuş ictimai-siyasi sabitlik müasir, müstəqil, dünyəvi, demokratik, hüquqi dövlət quruculuğunun həyata keçirilməsi üçün münbit şərait yaratdı. Əsl siyasi lider keyfiyyətlərini bütün parlaqlığı ilə nümayiş etdirən ümummilli lider xalqı səfərbər etməklə çox qısa müddətdə müasir siyasi inkişaf ideyalarını reallaşdırmağa müvəffəq oldu. Milli dövlət quruculuğu islahatlarının uğurla həyata keçirilməsi, qanunvericiliyin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması, demokratik dəyərlərə əsaslanan hüquq və məhkəmə sisteminin formalaşdırılması, söz və vicdan azadlığının təmin edilməsi, çoxpartiyalı sistemin bərqərar olması, sosial ədalət prinsipinə, bəşəri dəyərlərə, Azərbaycan xalqının milli mənafeələrinə əsaslanan milli dövlətçilik modelinin formalaşmasını şərtləndirdi.

Bu kontekstdə müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbul olunması və ilk parlament seçkilərinin keçirilməsi ulu öndərin dövlət quruculuğu islahatlarının əsas nailiyyətləri sırasında xüsusilə qeyd edilməlidir. Müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanaraq 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsində qəbul edilməsi dövlət quruculuğu tarixində keyfiyyətcə yeni mərhələnin başlanğıcı oldu.

Ümummilli liderin islahatlar yolu ilə Azərbaycanın milli iqtisadiyyatının formalaşdırılması siyasəti hələ Sovet İttifaqı zamanında - 1969-cu ildən Heydər Əliyevin ölkəyə rəhbərliyi ilə başlanan böyük tarixi

missiyanın əsas istiqamətlərindən idi. O zaman Azərbaycan Sovet İttifaqının tərkibində olsa da, ümummilli liderin milli məfkurəyə əsaslanan siyasəti sayəsində sürətli inkişaf yolu keçmiş, bütün sahələr üzrə iqtisadi quruculuğa və yüksək göstəricilərə nail olunmuşdur. Heydər Əliyev gələcəyə hesablanmış müdrik siyasət yürüdərək, Sovet İttifaqı tərkibində müxtəlif əngəllərə baxmayaraq, milli iqtisadiyyatımızı formalaşdırmağa, inkişaf etdirməyə və ittifaq tərkibində ən öncül yerlərdən birinə yüksəltməyə, güclü iqtisadi baza və infrastruktur, eləcə də bu sahədə güclü milli kadr potensialı yaratmağa müvəffəq olmuşdur.

Ulu öndərin məqsədyönlü iqtisadi siyasəti xammal və kənd təsərrüfatı ölkəsi olan Azərbaycanın qabaqcıl sənaye ölkəsinə çevrilməsi, aqrar sahədə irəliləyişlərə və yüksək göstəricilərə nail olunması, yeni sənaye müəssisələrinin və istehsal sahələrinin yaradılması, qabaqcıl texnologiyaların tətbiqi və s. amillərə görə ittifaq miqyasında uğurlarla fərqlənməsi ilə nəticələndi.

1969-1982-ci illərdə Azərbaycanda elektron maşınqayırması, radiosənaye, yüngül və yeyinti sənayesi üçün maşın və avadanlıq istehsalı və digər mütərəqqi sahələr, 1971-1985-ci illərdə 581 adda yeni tipli maşın, avadanlıq, aparat və cihaz nümunələri yaradıldı. Həmin illərdə yaradılmış modern neft-kimya sənayesi ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında mühüm rol oynadı, Azərbaycan neft məhsulları və avadanlığı, polad borular, əlvan metallar, sintetik kauçuk, elektrik mühərrikləri, məişət kondisionerləri, mineral gübrələr, xalça və digər istehsal sahələri üzrə Sovet İttifaqında aparıcı respublikalardan biri oldu.

Əvvəllər aqrar sahədə digər ittifaq respublikalarından geridə olan ölkəmiz səmərəli idarəçilik və mütərəqqi texnologiyaların uğurlu tətbiqi sayəsində öncül kənd təsərrüfatı, o cümlədən pambıqçılıq və üzümçülük, ümumilikdə aqrar-sənaye üzrə əsas respublikalardan birinə çevrildi, 1970-1985-ci illərdə ölkədə 213 iri sənaye müəssisəsi işə salındı, Azərbaycanda istehsal olunan 350 adda məhsul dünyanın 65 ölkəsinə ixrac olunmağa başladı.

Azərbaycanda infrastrukturun yenilənməsinə böyük diqqət yetirən ümummilli liderin rəhbərliyi illərində paytaxt və regionlara gözəllik verən yüzlərlə yaşayış binası, mehmanxana, iqtisadi inkişafda önəm kəsb edən iri istehsal kompleksləri, su anbarları, müasir yollar tikildi, yaşıllıq zonaları, istirahət ocaqları yaradıldı. Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərliyinin birinci dövründə həyata keçirilən quruculuq siyasəti, yaradılmış infrastruktur, yeni sənaye sahələri, formalaşmış böyük iqtisadi potensial Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi gələcək inkişafında mühüm rol oynadı.

Beləliklə, həmin dövrdə Heydər Əliyevin uzaqgörən dövlət quruculuğu konsepsiyası milli-mədəni dirçəliş, suverenlik ruhunun yüksəlişi istiqamətində həyata keçirilən siyasətlə tamamlanırdı ki, bu da Azərbaycan xalqının müstəqil dövlətçilik ideyalarının reallaşmasında və xalqın milli-azadlıq mübarizəsinin uğurla nəticələnməsində həlledici rol oynadı.

Dayanıqlı inkişaf edən iqtisadiyyatın formalaşdırılması

Müstəqilliyin ilk illərində tənəzzülə uğramış iqtisadiyyat, idarəolunmaz inflyasiya, işsizlik və digər mənfi faktorlara görə ölkə dərin sosial-iqtisadi böhran məngənəsində sıxılmaqda idi. Bir ictimai-iqtisadi formasiyadan digərinə keçidin yaratdığı məhrumiyətlər, yerli və ittifaq miqyasında formalaşmış qarşılıqlı mübadilə və istehsal-kooperasiya əlaqələrinin qırılması, istehsalın kəskin azalması, uğursuz və yanlış sosial-iqtisadi siyasət nəticəsində iqtisadiyyatın iflic vəziyyətinə düşməsinə görə işsizlik kütləviləşmiş, əhəlinin güzəranı ağırlaşmışdı.

Məhz ölkənin belə ağır vəziyyətində ona rəhbərlik etməyə başlayan Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqil iqtisadi inkişaf kursunu müəyyənləşdirdi. "İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir" reallığını dövlət quruculuğu prosesinin bütün mərhələlərində əzmlə həyata keçirən dahi siyasət korifeyinin prinsiplial mövqeyi, iqtisadi manevr etmək bacarığı nəticəsində ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, humanitar sferada, beynəlxalq münasibətlərdə dönüş yarandı, müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Bütün sahələrdə olduğu kimi, iqtisadiyyatda da institusional islahatlar həyata keçirildi, azad bazar iqtisadiyyatının formalaşdırılması məqsədilə hüquqi baza yaradıldı, məqsədli dövlət proqramları qəbul edildi, iqtisadi hədəflər və onlara nail olunması yolları müəyyənləşdirildi, maliyyə vəziyyəti sabitləşdi. Növbəti addımlar kimi, Azərbaycan iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasına, ölkəmizə investisiyaların cəlb olunmasına başlandı, iqtisadi fəallıq bərpa olundu, həyat səviyyəsi yüksəldi.

Bu dövrdə qəbul olunmuş iqtisadi qanunlar Azərbaycanın milli iqtisadi inkişaf modelinin formalaşmasına və islahatların vətəndaşların mənafeyinə uyğun şəkildə həyata keçirilməsinə etibarlı zəmin yaratdı. Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə iqtisadi sahələrin tənzimlənməsi ilə bağlı 70-dən artıq qanun qəbul edildi, 100-dən çox fərman və sərəncam imzalandı, 30-a yaxın dövlət proqramı təsdiq edildi. Ümumilikdə 1993-2003-cü illərdə qəbul edilmiş, ictimai-siyasi, iqtisadi-sosial, mədəni və digər sahələr üzrə 1715 qanun və qərardan 975-i parlamentə ulu öndərin təşəbbüsü ilə təqdim olunmuşdu.

Beləliklə, ümummilli lider tərəfindən zamanın yeni çağırışlarını, azad bazar iqtisadiyyatının və sahibkarlığın inkişaf tələblərini nəzərə almaqla həyata keçirilən islahatlar, qəbul edilən qanun və proqramlar, qərarlar iqtisadiyyatın dövlət inhisarçılığından azad edilməsi, sahibkarlığın inkişafı, liberal iqtisadiyyatın,

biznes və investisiya mühitinin formalaşdırılmasını təmin etdi. Aparılan islahatlar nəticəsində 1991-ci ildən başlayan iqtisadi resessiya dayandırıldı və müstəqillik dövrünün sabit iqtisadi inkişaf mərhələsi başlandı.

Ümumilikdə Heydər Əliyevin sosial-iqtisadi strategiyası 1995-ci ildən Azərbaycanda bu sahədə keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanmasına səbəb oldu. Bərpa və dinamik inkişaf dövrü kimi xarakterizə olunan 1995-2003-cü illər ərzində ümumi daxili məhsul 1,7 dəfə, büdcə gəlirləri 3,9 dəfə, ölkənin valyuta ehtiyatları 85 dəfə, sənaye məhsulunun həcmi 22,4 faiz, kənd təsərrüfatı istehsalı 52,8 faiz, xarici ticarət dövriyyəsi 4 dəfə, iqtisadiyyatda məşğul olanların orta aylıq əməkhaqqı 6,2 dəfə artdı, inflyasiya səviyyəsi 2-3 faizədək azaldı. Bu dövrdə iqtisadiyyata bütün maliyyə mənbələri hesabına 20 milyard ABŞ dolları həcmində investisiya qoyuldu.

"Bütün XXI əsr Azərbaycan iqtisadiyyatının, ən əvvəl neft və qaz sənayesinin coşqun inkişafı əsri olacaqdır", - deyən ümummillə liderin siyasi əzmkarlığının tənənəsi olan "Əsrin müqaviləsi" ölkənin enerji potensialının milli mənafelemizə uyğun şəkildə dünya bazarına çıxarılmasına, iqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafına imkan yaratmaqla yanaşı, dövlət müstəqilliyimizin möhkəmlənməsinin mühüm təminatına çevrildi. Ulu öndərin müəllifi olduğu yeni neft strategiyası həm də Azərbaycanın postsovet məkanında Qərbin transmilli neft şirkətləri ilə böyük miqyasda saziş imzalayan ilk dövlət kimi Xəzərdə beynəlxalq əməkdaşlığın əsasını qoyması ilə əlamətdardır.

Neftin dünya bazarlarına çıxarılması üçün 1996-cı ildə Bakı-Novorossiysk, 1999-cu ildə Bakı-Supsa ixrac neft kəmərlərinin istismara verilməsi, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin inşasına dair sazişin imzalanması ilə karbohidrogen ehtiyatlarının ixrac marşrutlarının şaxələndirilməsi təmin edildi. Neft strategiyasının ən böyük uğurlarından olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri ilə yanaşı, Azərbaycan qazının ixracının təmin olunması üçün ümummillə liderin təşəbbüsü ilə Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin inşasına başlandı.

1999-cu ildə Heydər Əliyevin fərmanı ilə neft yataqlarının xarici şirkətlərlə birgə işlənməsindən əldə edilən mənfəət neftin satışından daxil olan vəsaitlərin səmərəli idarə edilməsi, həmin gəlirlərin prioritet sahələrin inkişafına yönəldilməsini təmin etmək üçün Dövlət Neft Fondu yaradıldı. Ümummillə liderin "Neft-qaz yataqları Azərbaycan xalqının böyük sərvətidir. Və həm bu gün, həm də uzun bir tarixi dövrdə ona xidmət edəcəkdir" məfkurəsindən irəli gələn fond karbohidrogen ehtiyatlarının ölkə əhalisinin və gələcək nəsillərin yüksək rifahına, hərtərəfli inkişafına yönəldilməsində effektiv mexanizmə çevrildi. Təsədüfi deyildir ki, ümummillə liderin təşəbbüsü ilə fondun ilk vəsaiti qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına yönəldildi.

Beləliklə, ümummillə liderin müəllifi olduğu dəqiq düşünülmüş neft strategiyasının uğurla həyata keçirilməsi ilə Azərbaycan xalqı müstəqil şəkildə öz sərvətlərindən olan neftdən tam bəhrələnmək imkanını qazandı və ölkə iqtisadiyyatının hərtərəfli, sabit inkişafına, həmçinin neft gəlirlərinin sosial sahələrə, insan kapitalına yönəldilməsinə başlandı.

Heydər Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi köklü torpaq islahatı kəndlini onun əsl sahibinə çevirdi. 1996-cı ildə qəbul edilmiş "Torpaq islahatı haqqında" qanunla postsovet ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda torpaq üzərində xüsusi mülkiyyətçilik bərqərar oldu. Sahibkarlığın, rentabelli təsərrüfatçılığın inkişafının təmin edilməsi məqsədilə mühüm tədbirlər həyata keçirildi, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları üçün əvvəlki vergi borcları silindi, müddətli vergi güzəştlərinin verilməsinə başlandı, onlar torpaq vergisindən başqa bütün digər vergi ödənişlərindən azad edildilər və bu güzəştlər hazırda da davam etdirilir.

Milli sahibkarlığın formalaşdırılması

"Sahibkarlıq fəaliyyəti bizim üçün ən mühüm amillərdən biridir" prinsipini bazar iqtisadiyyatı və azad sahibkarlıq şəraitində iqtisadi tərəqqinin əsas amalı olaraq görən ulu öndər özəl sektorun formalaşmasına böyük diqqət və qayğı göstərirdi.

2002-ci ilin aprel-may aylarında Heydər Əliyevin yerli və xarici iş adamları ilə görüşləri özəl bölmənin inkişafında yeni keyfiyyət mərhələsinin başlanması baxımından xüsusilə önəmlidir. Ulu öndərin sahibkarlarla birbaşa təması, onların problem və istəklərini dinləməsi, aparılan fikir mübadiləsi və çətinliklərin qısa müddət ərzində həlli üçün konkret tapşırıqlar, fərman və sərəncamlar verməsi sahibkarlara göstərilən böyük diqqət və etimadın, özəl sektorun inkişaf etdirilməsi yolu ilə Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin artırılması, qeyri-neft sektorunda yüksək nəticələrin əldə olunacağına güclü inamın göstəricisi idi. Görüşlərin nəticəsi olaraq, biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması, özəl bölmənin inkişafında mövcud olan problemlərin sistemli həlli, sahibkarlığın sürətli inkişafı üçün əlverişli mühitin yaradılması məqsədilə imzalanmış bir sıra mühüm fərman və sərəncamlar, o cümlədən "Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2005-ci illər)", "Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafına dövlət himayəsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" 2002-ci il 10 sentyabr tarixli, "Sahibkarlığın inkişafına mane olan müdaxilələrin qarşısının alınması haqqında" 2002-ci il 28 sentyabr tarixli fərmanlar ölkədə özəl sektorun keyfiyyətə yeni mərhələsinin əsasını qoydu. Ulu öndərin təşəbbüsü ilə qəbul olunmuş

dövlət proqramları kiçik və orta sahibkarlığın inkişafını iqtisadi siyasətin prioritet istiqamətlərindən birinə çevirdi, onlara maliyyə dəstəyi və zəruri texniki yardım göstərən strukturlar formalaşdı, vergi yükü azaldıldı, kiçik sahibkarlıq subyektlərinə vahid vergi tətbiq edildi, özəl bölməyə dövlət nəzarəti əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırıldı, dövlət mülkiyyətinin özəlləşdirilməsinin qanunvericilik bazası yaradıldı.

Təsadüfi deyildir ki, ulu öndərin sahibkarlarla keçirilmiş görüşlərinin Azərbaycan sahibkarlığının inkişafında mühüm tarixi əhəmiyyətini, habelə ölkənin iqtisadiyyatında sahibkarların artan rolunu, məşğulluğun təmin olunmasında özəl sektorun inkişafının müstəsna əhəmiyyətini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 21 aprel 2016-cı il tarixli sərəncamına əsasən, hər il aprelin 25-i Azərbaycanda Sahibkarlar Günü kimi qeyd edilir.

Yeni inkişaf mərhələsinin əsası

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişaf kursunun əsas vektorlarından birini Azərbaycanın regionlarının tarazlı və harmonik inkişafı təşkil edirdi. Ölkənin gələcək inkişafının həm də onun regionlarının harmonik inkişafı ilə bağlı olduğunu çox düzgün qiymətləndirən ulu öndər bölgələrin davamlı inkişafının təmin edilməsində yerlərdəki potensialdan səmərəli istifadəni vacib hesab edirdi. Bu baxımdan, 1995-2003-cü illər, həm də regionların sürətli sosial-iqtisadi inkişafına zəmin yaratmış mühüm tədbirlərin həyata keçirilməsi ilə xarakterizə edilə bilər. O dövrdə bazar münasibətlərinin geniş vüsət alması, özəlləşdirmə proqramlarının həyata keçirilməsi, milli sahibkarlar sinfinin formalaşması, bölgələrdə fəaliyyət göstərən sahibkar və fermerləri də əhatə edən hərtərəfli iqtisadi islahatların aparılması, regionların hazırkı inkişafına əlverişli zəmin yaratdı.

Ümummilli lider tərəfindən müəyyənləşdirilən və uğurla həyata keçirilən regionların davamlı iqtisadi yüksəlişi strategiyasının Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən inamla və ardıcılıqla, sistemli yanaşma tətbiq olunmaqla, ünvanlı və əhatəli proqramlarla davam etdirilməsi bölgələrin tarazlı və sürətli inkişafına, tamamilə yeni sima əldə etməsinə, müasir sosial-iqtisadi infraqururura yiyələnmələrinə geniş imkanlar açdı.

Tranzit dəhlizlərinin və yolların, bütünlükdə yol-infraqurur sahəsinin inkişafı, beynəlxalq bazarlara çıxış imkanlarının təmin edilməsi məqsədilə etibarlı, rahat və effektiv nəqliyyat sisteminin formalaşdırılması sahəsində həyata keçirilən tədbirlər xüsusilə əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən infraqururun inkişafı siyasətinin mərkəzində tranzit dəhlizlərinin və yolların, bütünlükdə yol-nəqliyyat sahəsinin inkişafı, Azərbaycanın nəqliyyat sisteminin beynəlxalq sistemə sürətli və məqsədyönlü inteqrasiyası dururdu. Bu istiqamətdə həyata keçirilmiş mühüm tədbirlər çərçivəsində ölkə ərazisindən keçən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin hüquqi çərçivəsinin formalaşdırılması və bu dəhlizlərə əlavə yük axınlarının cəlb edilməsinə zəmin yaratmış TRASEKA ("Şərq-Qərb beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi"), Şimal-Cənub, İNOGEYT təşəbbüsləri xüsusi qeyd edilməlidir. Bu layihələrin həyata keçirilməsi, eləcə də infraqururun daha da müasirləşdirilməsi istiqamətində görülən sistemli işlər nəticəsində Xəzər bölgəsində Azərbaycan əsas logistik-nəqliyyat qovşağına və beynəlxalq əhəmiyyətli neft-qaz tranziti ölkəsinə çevrilmişdir.

İnsan amili - inkişaf strategiyasının prioriteti

Azərbaycanda ictimai-siyasi, makroiqtisadi sabitliyin bərqərar olmasının ardınca ulu öndərin həyata keçirdiyi dayanıqlı, mükəmməl və müsbət beynəlxalq təcrübəyə uyğun normativ hüquqi bazaya əsaslanan sosial siyasət əhalinin həyat səviyyəsində və iş yerləri ilə təmin olunmasında əhəmiyyətli dəyişikliklərə səbəb oldu.

Məqsədini insan amili və əhalinin yüksək sosial rifahı təşkil edən sosial siyasətin mahiyyəti Heydər Əliyev tərəfindən çox dəqiqliklə ifadə edilmişdi: "Bizim apardığımız işlər, böyük layihələrimiz, neft müqavilələrimiz və həyata keçirdiyimiz iqtisadi islahatlar Azərbaycanın iqtisadiyyatını qısa bir zamanda gücləndirəcək və insanların rifah halı günü-gündən yaxşılaşacaqdır".

Ümummilli liderin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən tədbirlər sayəsində artıq 1996-cı ildə sosial göstəricilərin dinamikasında müsbət meyillər nəzərəcarpacaq dərəcədə özünü göstərməyə başladı. Əldə olunan irəliləyişlər müxtəlif illərdə ayrı-ayrı kateqoriyalı şəxslərin sosial müdafiəsinin təmin olunması üçün iqtisadi zəmin yaratdı. Bu məqsədlə çoxsaylı qanunlar qəbul edildi, şəhid ailələrinin, müharibə və 20 Yanvar əlillərinin, veteranların, qaçqınların, məcburi köçkünlərin sosial təminatının gücləndirilməsi üçün fərman və sərəncamlar imzalandı.

Qeyd edilənlərdən əlavə, hərbi qulluqçuların, səhiyyə, təhsil, sosial müdafiə, elm, mədəniyyət sahəsində çalışanların əməkhaqqı, pensiyaların minimum məbləği artırıldı, müxtəlif sahələrdə böyük xidmətləri olan şəxslərin sosial vəziyyətini yaxşılaşdırmaq məqsədilə fərqi təqaüdlər təsis edildi.

Məhz ümummilli lider tərəfindən məcburi köçkünlərin çadırlardan yeni evlərə köçürülməsi, onların haqq səsinin dünyaya və beynəlxalq təşkilatlara çatdırılması sahəsində addımlar atılması da sosial siyasət sahəsində böyük əhəmiyyət kəsb etdi.

Beləliklə, ulu öndərin xilaskarlıq missiyası və Azərbaycanın hərtərəfli inkişaf strategiyası ölkəmizi dağılmaq təhlükəsindən xilas etdi, iflic vəziyyətinə düşmüş iqtisadiyyatın bərpası və inkişafını, uğurlu neft strategiyasının reallaşdırılmasını, müdrik diplomatiyanın həyata keçirilməsi ilə dünya birliyində Azərbaycanın etibarlı tərəfdaşa çevrilməsini, beynəlxalq aləmdə layiqli yer tutmasını təmin etdi, Azərbaycanın suveren dövlət olaraq gələcək uğurlarının reallaşmasına möhkəm təməl yaratdı.

Ulu öndərin gözləntiləri. Tarixin təsdiqi

Heydər Əliyevin müstəqil milli dövlətçiliyimizin formalaşdırılması və gücləndirilməsi strategiyası yeni dövrdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən böyük uğur və yeni nailiyyətlərlə davam etdirilir.

Prezident İlham Əliyev ümummilli liderin banisi olduğu möhkəm dövlətçilik təməli üzərində Azərbaycanın dayaqlarını dövrün dinamik xarakterinə uyğun olaraq daha da möhkəmləndirmiş, Azərbaycanı dünyanın ən sürətlə inkişaf edən ölkələrindən birinə çevirmişdir. Belə ki, 2003-cü ildən ötən dövr Azərbaycan dövlətinin daha da modernləşməsi və qüdrətlənməsi, dövlət təsisatlarının və idarəetmənin yeni dövrün tələblərinə əsasən təkmilləşdirilməsi, sosial-iqtisadi sahələrin, milli iqtisadiyyatın innovativ əsaslarla inkişafı, sosial siyasətin daha da gücləndirilməsi ilə səciyyələnilir. "Bütün planlarımızın həyata keçirilməsi üçün başlıca şərt iqtisadi potensialdır", - deyən Prezident İlham Əliyevin siyasəti məqsədyönlü, konkret hədəflərə istiqamətlənməklə sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi məsələlərin həllinə rəşional, sistemli və kompleks yanaşmanı təmin edib, qarşıda duran vəzifələrin həyata keçirilməsi üçün ən effektiv metod və prinsiplərin tətbiqinə şərait yaradıb.

Makroiqtisadi sabitliyin qorunması, innovativ, rəqabətqabiliyyətli və ixrac yönümlü məhsulların istehsalına əsaslanan iqtisadiyyatın formalaşdırılması, nailiyyətlərin vətəndaşların həyat səviyyəsinin daha da yüksəldilməsinə yönəldilməsi ölkəmizdə həyata keçirilən sosial-iqtisadi siyasətin prioritetləridir. Dövlət başçısı tərəfindən təsdiq edilmiş, başlıca məqsədi uzunmüddətli perspektivdə davamlı və müasir tələblərə cavab verən sosial-iqtisadi inkişafın təmin edilməsi ilə yüksək sosial rifaha çatmaq olan "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası, məqsədyönlü dövlət proqramları, strateji yol xəritələri, strategiyalar, konkret tədbirlər planları, əhatəli və davamlı iqtisadi islahatlar ölkədə innovativ iqtisadiyyatın formalaşması, ixracın diversifikasiyası, idxaldan asılılığın maksimum dərəcədə azaldılması, biznes mühitinin əlverişliliyinin daha da artırılması, investisiyaların cəlb edilməsi və digər istiqamətlərdə mühüm işlərin həyata keçirilməsinə hərtərəfli şərait yaradır.

Bu tədbirlərin icrası kənd təsərrüfatından başlayaraq sənayeyə qədər bütün sahələri, həmçinin insan kapitalının inkişafı, biznes mühitinin davamlı olaraq yaxşılaşdırılması və digər əsas istiqamətləri əhatə etməklə iqtisadi modernləşmənin keyfiyyətə yeni mərhələsinin reallaşdırılması, qlobal çağırışlara dayanıqlılığının möhkəmləndirilməsi üçün imkanları daha da genişləndirir.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə sənayenin modernləşməsi, qeyri-neft sektorunun şaxələndirilməsi ilə bağlı həyata keçirilmiş sistemli tədbirlər və kompleks islahatlar nəticəsində ölkədə sənaye parkları və məhəllələri, rəqabətqabiliyyətli və innovativ sənaye məhsulları istehsalı müəssisələri yaradılıb, ixrac potensialı dəfələrlə yüksəlib. Ölkənin dayanıqlı, ümumi və harmonik inkişafını təmin etmək, paytaxtla regionlar arasında inkişaf fərqi aradan qaldırmaq və tarazlı inkişafına nail olmaq, əhalinin yüksək məşğulluq səviyyəsini təmin etmək məqsədilə həyata keçirilən Azərbaycan regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarında hər bir sahə üzrə inkişafı hədəfləyən məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir, dövlət tərəfindən kənd təsərrüfatında çalışanlara hər cür dəstək göstərilir.

Dünyanın enerji xəritəsini dəyişən Azərbaycan "Cənub qaz dəhlizi", TANAP, TAP kimi irimiyaşlı layihələrin təşəbbüskarı və fəal iştirakçısıdır. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun, Ələt Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının, STAR Neft Emalı Zavodunun istifadəyə verilməsi, Şimal-Cənub və Şərq-Qərb beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafının davam etdirilməsi, nəqliyyat-tranzit imkanlarının genişlənməsi ilə iqtisadi gücümüzə yeni güclər əlavə olunub. Kosmik dövlətə çevrilmiş Azərbaycanın 2018-ci ilin sentyabrında orbitə buraxılan üçüncü peyki - "Azerspace-2" kommertiya baxımından çox əlverişli layihə hesab edilir.

Azərbaycan iqtisadiyyatının əldə etdiyi uğurlar, iqtisadi dayanıqlılıq və sabit inkişaf konkret statistik göstəricilər və rəqəmlərlə ifadə edilir. Belə ki, 2004-2018-ci illərdə ümumi daxili məhsul istehsalı real ifadədə 3,3 dəfə, o cümlədən qeyri-neft ÜDM 2,8 dəfə, sənaye məhsulu istehsalı 2,6 dəfə, o cümlədən qeyri-neft sənayesi 2,4 dəfə, kənd təsərrüfatı 1,7 dəfə, nəqliyyat və anbar təsərrüfatı 3 dəfə, informasiya və rabitə xidmətləri 12,4 dəfə, pərakəndə ticarət dövriyyəsi 4 dəfə artıb. Bu dövrdə dövlət büdcəsinin gəlirləri 18,4 dəfə, əsas kapitala yönəldilmiş vəsaitlər 4,6 dəfə artıb. 2004-cü ildən indiyədək ölkənin strateji valyuta ehtiyatları 29 dəfədən çox artaraq 47 milyard ABŞ dollarını ötmüşdür. Hazırda Azərbaycan dünyanın 190-a

yaxın ölkəsi ilə ticarət əməliyyatları aparır. 2004-cü ildən indiyədək Azərbaycanda 1,5 milyonu daimi olmaqla, 2 milyondan çox yeni iş yeri açılıb.

Ulu öndərin Azərbaycanda özəl bölmənin formalaşması ilə bağlı strateji xətti Prezident İlham Əliyevin "Ölkəmizin inkişafı sahibkarlığın inkişafından asılıdır" prinsiplial yanaşması ilə yeni dövrdə uğur və nailiyyətlərlə davam etdirilir. Özəl bölmənin inkişafının sürətləndirilməsi məqsədilə aparılan sistemli və ardıcıl islahatlar sahibkarlığı iqtisadiyyatın aparıcı qüvvəsinə çevirib. Bu islahatlara uyğun olaraq, lisenziyalaşdırma sisteminin sadələşdirilməsi, sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dayandırılması, investisiyaların və ixracın təşviqi mexanizmlərinin tətbiqi, güzəştli kreditləşmə faizinin aşağı salınması, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı tədbirləri, elektron xidmətlər şəbəkəsinin genişləndirilməsi, vergi, gömrük, sosial ödənişlər sisteminin təkmilləşdirilməsi özəl bölmənin iqtisadiyyatda rolunu daha da artırır.

Bu məqsədyönlü və ardıcıl tədbirlərin nəticəsidir ki, 2018-ci ildə özəl bölmənin ÜDM-də payı 85 faizə, məşğulluqdakı payı isə 76 faizə çatıb.

İqtisadi inkişafın əsas məqsədi yüksək sosial rifahdır

Prezident İlham Əliyevin ardıcıl və davamlı islahatlar kursu, qazanılan iqtisadi nailiyyətlər sosial siyasətin uğurlu tətbiqini şərtləndirməklə, ölkə vətəndaşlarının rifahında hərtərəfli əksini tapır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəhbərliyi ilə ölkədə aparılan iqtisadi islahatlar, bütün sahələrdə şəffaflığın təmin edilməsi büdcə gəlirlərinin, maliyyə imkanlarının artmasına şərait yaratmaqla, ilk növbədə, bu vəsaitlərin məhz sosial sferaya yönəldilməsini təmin edib. Bu baxımdan sosial sahədə atılan ardıcıl və sistemli addımlar ölkədə uğurla həyata keçirilən və Azərbaycan xalqının mütləq əksəriyyətinin böyük məmnunluqla qarşıladığı sosial paketin tərkib hissəsi kimi dəyərləndirilir.

Heydər Əliyevin banisi olduğu milli inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsində, ölkədə aparılan quruculuq tədbirlərinin və sosial islahatların reallaşdırılmasında, vətəndaşların həyat səviyyəsinin və sosial təminatının yüksəldilməsində ümummilli liderin adını daşıyan Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın mühüm xidmətləri xüsusilə qeyd edilməlidir.

Prezident cənab İlham Əliyevin "Azərbaycan dövlətinin siyasətinin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır" prinsiplial sosial siyasətində insan amilinin, ölkə vətəndaşlarının öncül yeri tam aydın şəkildə və bütün qabarıqlığı ilə görünür.

Beləliklə, Azərbaycanın sosial-iqtisadi qüdrətə malik güclü dövlət olmasını təmin edən, milli maraqların ön plana çəkildiyi ümummilli liderin sosial-iqtisadi və milli inkişaf siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir, dayanıqlı, innovativ və inklüziv yanaşmalara əsaslanan iqtisadi inkişafı əhalinin sosial rifahını təmin edir, qarşıdakı illərdə də bu siyasi kursun uğurlu davamı üçün möhkəm təməl və əlverişli zəmin yaradır.